

specifikace: Domáhá-li se insolvenční správce v rámci podané žaloby o určení neplatnosti právního úkonu (právního jednání) též vydání plnění z tohoto neplatného právního úkonu (právního jednání) do majetkové podstaty dlužníka, jsou k projednání i tohoto žalobního požadavku věcně příslušnými insolvenční soudy.“

§ 159 odst. 1 písm. g) zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon (IZ)

§ 233 zákona č. 182/2006 Sb., insolvenční zákon (IZ)

XY INS XY
101 VSPH 501/2022
67 ICm 1796/2021

USNESENÍ

Vrchní soud v Praze jako soud nadřízený rozhodl v senátě složeném z předsedkyně senátu JUDr. Radky Šimkové a soudců JUDr. Jiřího Goldsteina a JUDr. Jiřího Karety v právní věci

žalobkyně: **Mgr. Monika Cihelková**, IČO: 66254108,
sídlem Vodičkova 707/32, 110 00 Praha 1,
insolvenční správce dlužníka LESS & FOREST, s. r. o., IČO: 27106632,
sídlem Ostrov 3, 285 22 Zbraslavice,

zastoupené Mgr. Jakubem Frölichem, advokátem,
sídlem Dlouhá 13, 110 00 Praha 1,

proti

žalované: **Lesy České republiky, s. p.**, IČO: 42196451,
sídlem Přemyslova 1106, 501 68 Hradec Králové,

zastoupené JUDr. Romanem Poláškem, advokátem,
sídlem Trojanova 12, 120 00 Praha 2,

o zaplacení částky 61 319 008,60 Kč s příslušenstvím,

vedené u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. 67 ICm 1796/2022, o určení věcné příslušnosti,

takto:

K projednání a rozhodnutí této věci jsou v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy.

O d ů v o d n ě n í :

1. Žalobou doručenou dne 28. 1. 2013 Krajskému soudu v Praze (dále též „předkládající soud“) se dlužník LESS & FOREST, s. r. o., a insolvenční správce dlužníka LESS & FOREST, s. r. o. Mgr. Monika Cihelková, domáhali proti žalované, přihlášené věřitelce v insolvenčním řízení dlužníka, určení neplatnosti tam jednotlivě specifikovaných Smluv o provádění komplexních

lesnických činností a prodeji dříví (dále též „Smlouvy“) a v kontextu s tím též vydání plnění z těchto neplatných Smluv do majetkové podstaty dlužníka v částce 2 153 665 618,40 Kč. Pro případ, že by tyto Smlouvy byly shledány platnými, požadovali dále žalobci určení neplatnosti započtení (dále též „Zápočet“), které bylo učiněno jednostranným právním úkonem žalovaného ze dne 2. října 2012 listinou označenou jako „Zápočet vzájemných pohledávek a závazků ke dni 15. 10. 2012 oproti pohledávkám LESS & FOREST, s. r. o.“ a v kontextu s určení neplatnosti tohoto Zápočtu též vydání plnění ve výši 61 319 008,60 Kč do majetkové podstaty dlužníka. Pro případ, že nebude vyhověno návrhu na určení neplatnosti Smluv ani návrhu na určení neplatnosti Zápočtu, bylo dále požadováno, aby soud určil, že jsou jednotlivé Smlouvy o provádění komplexních lesnických činností a prodeji dříví právně neúčinné, a uložil žalované vydat do majetkové podstaty dlužníka plnění z těchto neúčinných smluv ve výši 2 153 665 618,40 Kč. Pro případ, že nebude vyhověno návrhu na určení neplatnosti Smluv a bude současně vyhověno návrhu na určení neplatnosti zápočtu, domáhali se žalobci rovněž určení, že jsou jednotlivé Smlouvy o provádění komplexních lesnických činností a prodeji dříví právně neúčinné. V souvislosti s tím pak rovněž požadovali, aby bylo žalované uloženo zaplatit do majetkové podstaty dlužníka částku ve výši 2 153 665 618,40 Kč.

2. Usnesením ze dne 11. července 2013, č. j. 33 ICm 245/2013-319, zamítl předkládající soud námitku místní nepříslušnosti, kterou v této věci vznesla žalovaná. K odvolání žalované pak Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 6. listopadu 2013, č. j. 101 VSPH 343/2013-400, usnesení předkládajícího soudu změnil a vyslovil, že jsou k projednání žaloby v části, v níž se žalobci domáhají zaplacení plnění z neplatných eventuelně neúčinných právních úkonů dlužníka ve výši 2 153 665 618,40 Kč v prvním stupni věcně příslušné okresní soudy. Po právní moci usnesení pak byla věc v tomto rozsahu postoupena Okresnímu soudu v Hradci Králové.
3. Při soudním roku, který proběhl dle 17. října 2017, předkládající soud konstatoval, že žalobce LESS & FOREST, s. r. o., který je insolvenčním dlužníkem, podal žalobu v době, kdy byl jeho úpadek řešen reorganizací. Protože však byl v mezidobí na jeho majetek prohlášen konkurz, přišel o svá dispoziční oprávnění, jakož i o právo samostatně vystupovat v tomto řízení. V dalším řízení již proto předkládající soud pokračoval na straně žalobkyně pouze s insolvenční správky dlužníka, aniž v tomto hledu vydával jakékoliv rozhodnutí.
4. Usnesením ze dne 20. června 2022, č. j. 33 ICm 245/2013-10247, vyloučil předkládající soud k samostatnému projednání a rozhodnutí věc v rozsahu, ve kterém bylo žalobou požadováno zaplacení částky 61 319 008,60 Kč s příslušenstvím ve formě úroku z prodlení, kterýžto nárok byl žalobou uplatněn v závislosti na požadavku určení neplatnosti Zápočtu. Poté dne 14. července 2022 tuto věc postupem podle ust. § 104a odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“), předložil věc Vrchnímu soudu v Praze jako soudu nadřízenému (dále též „nadřízený soud“) k rozhodnutí o své věcné nepříslušnosti.
5. Předkládající soud odkázal na závěry vyslovené v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. listopadu 2013, č. j. 101 VSPH 343/2013-400, s tím, že i k projednání části žaloby v rozsahu, ve kterém se žalobkyně domáhá zaplacení částky 61 319 008,60 Kč z důvodu neplatného Zápočtu, není soudem věcně příslušným, ale je zde dána věcná příslušnost okresních soudů, konkrétně pak Okresního soudu v Hradci Králové.
6. Žalobkyně po seznámení s tímto právním názorem předkládajícího soudu setrvala na stanovisku, že je k projednání i této části žaloby věcně příslušným Krajský soud v Praze jako soud insolvenční. Žalovaná pak měla právní názor předkládajícího soudu za správný.

7. Z veřejně přístupného insolvenčního rejstříku se podává, že insolvenční řízení dlužníka bylo zahájeno dlužnickým insolvenčním návrhem ze dne 27. září 2012, přičemž tento návrh dlužník spojil s návrhem na povolení reorganizace. Usnesením ze dne 2. října 2012, č. j. KSPH 37 INS 23802/2012-A-13, zjistil insolvenční soud úpadek dlužníka a insolvenčním správcem ustanovil Mgr. Moniku Cihlekovou (žalobkyni). Usnesením ze dne 30. ledna 2013, č. j. KSPH 37 INS 23802/2012-B-125, povolil insolvenční soud reorganizaci dlužníka a vyzval jej k předložení reorganizačního plánu. Usnesením ze dne 22. dubna 2014, č. j. KSPH 37 INS 23802/2012-B-529, rozhodl insolvenční soud o tom, že se povolená reorganizace dlužníka přeměňuje na konkurz. Insolvenční řízení dlužníka i nadále probíhá a doposud nebylo ukončeno.
8. Dle ust. § 11 odst. 1 o. s. ř. se řízení koná u toho soudu, který je věcně a místně příslušný. Pro určení věcné a místní příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu jsou v době jeho zahájení.
9. Dle ust. § 104a odst. 1 o. s. ř. soud zkoumá věcnou příslušnost kdykoli za řízení.
10. Dle ust. § 7 IZ nestanoví-li tento zákon jinak, nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.
11. Dle ust. § 7a IZ krajské soudy rozhodují jako soudy prvního stupně a) v insolvenčním řízení, b) v incidenčních sporech, c) ve sporech o náhradu škody nebo jiné újmy, která vznikla porušením povinnosti podat insolvenční návrh, d) ve sporech o náhradu škody nebo jiné újmy, která vznikla zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu, a e) ve věcech vyplývajících z právních vztahů mezi dlužníkem a insolvenčním správcem týkajících se majetku patřícího do dlužnickovy majetkové podstaty.
12. Dle ust. § 2 písm. d) IZ se incidenčním sporem rozumí spory vyvolané insolvenčním řízením, o kterých tak stanoví insolvenční zákon, projednávané v insolvenčním řízení.
13. Dle ust. § 159 odst. 1 IZ incidenčními spory jsou a) spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek, b) spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení podle § 225 odst. 5, c) spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela, d) spory na základě odpůrcí žaloby, e) spory o náhradu škody na majetkové podstatě vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem, f) spory o platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu, g) spory o určení, zda tu je či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka, je-li na takovém určení naléhavý právní zájem, h) další spory, které zákon označí jako spory incidenční.
14. Dle ust. § 231 odst. 1 IZ insolvenční soud není vázán rozhodnutím jiného soudu či jiného orgánu, kterým v průběhu insolvenčního řízení došlo ke zjištění neplatnosti právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka, ani jiným způsobem tohoto zjištění. Dle odst. 2 cit. ust. v průběhu insolvenčního řízení posoudí neplatnost takového právního úkonu pouze insolvenční soud.

15. Dle ust. § 233 odst. 1 věta první IZ je-li pravomocným rozhodnutím zjištěna neplatnost právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka, musí být vydán majetkový prospěch získaný plněním z neplatného právního úkonu.
16. Jak se dále podává např. z rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 9. 2018, sp. zn. 29 Cdo 6037/2016, „...spor o určení, zda tu je, či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka, zabývaný v průběhu insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka, je incidenčním sporem ve smyslu ustanovení § 159 odst. 1 písm. g) insolvenčního zákona. K projednání takového sporu jsou v prvním stupni věcně příslušné krajské soudy (§ 7a písm. b) insolvenčního zákona)...“
17. Dle z rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 5. 2014, sp. zn. 29 ICdo 19/2016, je judikatura Nejvyššího soudu ČR dlouhodobě ustálena na závěru, že v tzv. sporném řízení, které je ovládáno dispoziční zásadou, platí, že soud je vázán žalobou, tedy tím, jak žalobce vymezil předmět řízení. Předmět řízení žalobce vymezuje v žalobě vylíčením skutečností (skutkových tvrzení), jimiž uvádí skutkový děj, na jehož základě žalobním petitem uplatňuje svůj nárok. Dle usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 7. 2. 2012, sp. zn. I. ÚS 3348/10, závisí stanovení věcné příslušnosti okresních nebo krajských soudů vždy na předmětu řízení. Předmětem sporného řízení je nárok v procesním smyslu, jenž je tvořen dvěma složkami: předmětem nároku a základem nároku. Předmětem nároku jsou požadované účinky soudního rozhodnutí, vyjádřené v žalobním petitu; základem nároku jsou skutková tvrzení, jež žalobce přednesl k odůvodnění svého nároku.
18. V projednávaném případě se žalobkyně, jak je podrobně popsáno shora, podanou žalobou domáhá (mj.) určení neplatnosti Zápočtu vzájemných pohledávek a závazků ke dni 15. 10. 2012 oproti pohledávkám LESS & FOREST, s. r. o. a v návaznosti na to pak dále žádá, aby byla žalované uložena povinnost vydat do majetkové podstaty dlužníka finanční plnění ve výši 61 319 008,60 Kč s příslušenstvím, přičemž uvedené plnění by při zjištění neplatnosti započtení mělo fakticky povahu bezdůvodného obohacení (ust. § 451 odst. 2 tehdy platného občanského zákoníku). Vrchní soud v Praze v první řadě akcentuje, že žalobní žádání spočívající v návrhu na určení neplatnosti Zápočtu a vydání plnění z neplatného zápočtu (byť žalobkyně takto žalobní petit formuluje), nemá povahu tzv. eventuálního petitu, což znamená, že uplatnění žalobního požadavku na určení neplatnosti jednotlivých Smluv o provádění komplexních lesnických činností a prodeji dříví a na vydání plnění z těchto případně neplatných smluv nemá povahu tzv. petitu primárního. Dle ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ČR (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. března 2013, sp. zn. 30 Cdo 2053/2012) o žalobu s eventuálním petitem jde tehdy, jestliže se žalobce domáhá, aby žalovanému byla uložena určitá povinnost nebo aby bylo vyhověno jinému požadavku žalobce (primárnímu petitu), a pro případ, že primární petit bude soudem zamítnut, aby bylo rozhodnuto o dalším požadavku žalobce (eventuálním petitu), a to zásadně na podkladě jednoho skutku, který se v rámci eventuality liší jen zjištěním, že požadavku na přiznání primárně požadovaného plnění nelze vyhovět. O eventuálním petitu je tedy možno rozhodnout až tehdy, dojde-li soud k závěru, že nelze vyhovět tzv. primárnímu petitu, který zamítne. Nejvyšší soud ve vztahu k žalobě s eventuálním petitem např. v rozsudku ze dne 26. června 2012, sp. zn. 23 Cdo 4223/2010, vyložil, že eventuální petit je složen ze dvou částí. V tzv. primárním petitu žalobce žádá, aby bylo rozhodnuto o určité povinnosti (např. vydání věci) a pro případ, že nastane taková situace, že by soud nemohl přiznat plnění uplatněné v primárním petitu, aby bylo v tzv. eventuálním petitu rozhodnuto o povinnosti jiné (např. uložení peněžité náhrady). Soud, je-li prokázána nemožnost plnění nároku uplatněného primárním petitem, rozhodne o petitu eventuálním. O žalobním požadavku uplatněném formou tzv. eventuálního petitu soud rozhoduje jen tehdy, jestliže žalobě nevyhověl v tzv. primárním petitu; v opačném případě se tzv. eventuálním petitem vůbec nezabývá. Není zde možnost volby plnění. Z této premisy tedy nadřazený soud

vycházel a uzavřel, že jeho dalšímu rozhodování o věcné příslušnosti nikterak nebrání již dříve vydané usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. listopadu 2013, č. j. 101 VSPH 343/2013-400.

19. V rámci insolvenčního řízení je věcná příslušnost soudů upravena v § 7a IZ. Není pochyb o tom, že spor o určení neplatnosti započtení, které bylo učiněno jednostranným právním úkonem žalovaného ze dne 2. října 2012 listinou označenou jako „Zápočet vzájemných pohledávek a závazků ke dni 15. 10. 2012 oproti pohledávkám LESS & FOREST, s. r. o.“, má povahu sporu o určení, zda tu je či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka. Jedná se proto o incidenční spor dle ust. § 159 odst. 1 písm. g) IZ, k jehož projednání jsou ve smyslu ust. § 7a písm. b) IZ věcně příslušnými krajské soudy jakožto soudy insolvenční (shodně viz též usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 11. 2018, sp. zn. 29 Cdo 1714/2017).
20. Pokud se jedná o plnění z neplatného právního jednání, jež má fakticky povahu bezdůvodného obohacení, insolvenční správce jej po rozhodnutí o tom, že jde o právní úkon (právní jednání) neplatný, zahrne do soupisu majetkové podstaty a pohledávku uplatní vůči tomu, kdo se bezdůvodně obohatil (ust. § 233 odst. 1 IZ). V případě, že takto povinná osoba neučiní dobrovolně, má insolvenční správce k dispozici žalobu na plnění. Byť si je nadřízený soud vědom, že v usnesení ze dne 6. listopadu 2013, č. j. 101 VSPH 343/2013-400, vyslovil názor, že k projednání a rozhodnutí té části žaloby, ve které je požadováno vydání finančního plnění z neplatných Smluv, jsou příslušné okresní soudy, a též závěrů prezentovaných v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 18. listopadu 2010, sp. zn. Ncp 2311/2010, dospěl z důvodů dále podrobně popsanych k závěru, že je na místě názory uvedené v citovaných rozhodnutích korigovat pro případ, je-li žalobou o určení neplatnosti právního úkonu (právního jednání) podanou ve smyslu ust. § 231 IZ uplatněn současně též požadavek na vydání plnění z tohoto neplatného právního úkonu (právního jednání).
21. Je nutno předeslat, že úspěšnost žalobního požadavku, jímž se insolveční správce v žalobě o neplatnost právního úkonu současně ve smyslu ust. § 231 IZ domáhá vydání plnění z tohoto neplatného právního úkonu do majetkové podstaty dlužníka, bezprostředně závisí na úspěšnosti žaloby o určení neplatnosti právního úkonu. Není tak žádného rozumného důvodu, proč by se insolveční správce obou těchto nároků nemohl domáhat jedním žalobním návrhem podaným k insolvečnímu soudu, jehož věcná příslušnost k projednání žaloby o neplatnost právního úkonu vyplývá z ust. § 159 odst. 1 písm. g) IZ. Postup, ve kterém by měl insolveční správce zásadně nejprve vyčkat, zda poté, kdy bude vyhověno jeho žalobě na určení neplatnosti právního úkonu, bude do majetkové podstaty dlužníka povinnou osobou plněno dobrovolně, a teprve pokud se tak nestane, domáhat se vydání plnění coby bezdůvodného obohacení u obecných soudů, aniž by mu byla dána možnost uplatnit oba žalobní požadavky společně před insolvečním soudem, má dle Vrchního soudu v Praze povahu neúčelného zmnožování soudních sporů, jímž je mj. narušována zásada hospodárnosti řízení. Ostatně požadavek, aby soudy postupovaly s největším urychlením, vyplývá přímo ze znění insolvečního zákona. Ústavní soud již mnohokrát judikoval, že jazykový výklad není jediným nástrojem k výkladu právní normy, z čehož plyne, že obecný soud není absolutně vázán doslovným zněním zákona, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit, pokud to vyžaduje účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku; povinnost soudů nalézat právo neznamena pouze vyhledávat přímé a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem a ústavních zásad. Jinými slovy řečeno, soudy musí při své činnosti postupovat tak, aby interpretační a aplikační právní problémy řešily s maximální mírou racionality. Jestliže

interpretace právní normy za použití jazykové metody výkladu vede k nerozumným výsledkům, je na místě použít další výkladové metody, jako je metoda výkladu systematického, logického, teleologického či historického, které by přiměřeně korigovaly interpretační výsledky plynoucí ze základního, nikoliv však jediného, výkladu jazykového (viz též např. nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 21/96, nálezy Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 19/98, či nálezy Ústavního soudu ČR, sp. zn. IV. ÚS 814/06).

22. K tomu Vrchní soud v Praze považuje za vhodné též doplnit, že obdobný přístup zaujal Nejvyšší soud ČR v usnesení ze dne 27. února 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011, ohledně možnosti uplatnit v rámci s odpůrcí žaloby současně i nárok na vydání peněžitého plnění, které na podkladě neúčinného právního úkonu ušlo z majetku dlužníka, a to v době, kdy aplikované znění ust. § 239 IZ (účinné před novelou IZ provedenou z. č. z. č. 294/2013 Sb.) takovou možnost výslovně nepředvíдалo. Tento přístup pak neshledal nesprávným ani Ústavní soud ČR (viz např. usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 13. prosince 2016, sp. zn. III. ÚS 3355/2016).
23. Dle Vrchního soudu v Praze je přitom povaha sporu o vydání plnění z neplatného právního úkonu a sporu o vydání plnění z právního úkonu, který je na podkladě soudního rozhodnutí shledán neúčinným, z hlediska otázky věcné příslušnosti soudů v zásadě shodná. S účinností od 1. ledna 2014 (novelou insolvenčního zákona provedenou z. č. 294/2013 Sb.) bylo v ust. § 239 odst. 4 IZ zakotveno právo insolvenčního správce v případě, že jde o peněžité plnění nebo že se jedná o peněžitou náhradu za poskytnuté plnění, požadovat odpůrcí žalobou vedle určení neúčinnosti dlužníkového právního úkonu i toto peněžité plnění nebo peněžitou náhradu plnění. S ohledem na obdobný účel, který je sledován žalobou na neplatnost právního úkonu (právního jednání), není ani z tohoto pohledu racionální dovozovat, že jsou k řízení o vydání plnění z neplatného právního úkonu do majetkové podstaty dlužníka, zvláště, jde-li o plnění finanční povahy, za situace, kdy je toto plnění insolvenčním správcem uplatněno již v rámci žaloby o neplatnost právního úkonu (právního jednání) postupem dle ust. § 233 odst. 1 věta první IZ, věcně příslušnými okresními soudy.
24. Ze všech výše uvedených důvodů proto Vrchní soud v Praze uzavřel, že domáhá-li se insolvenční správce v rámci podané žaloby o určení neplatnosti právního úkonu (právního jednání) též vydání plnění z tohoto neplatného právního úkonu do majetkové podstaty dlužníka, jsou k projednání i tohoto žalobního požadavku věcně příslušnými insolvenční soudy. Vrchní soud v Praze jako nadřízený proto rozhodl, tak, jak uvedl ve výroku tohoto usnesení.

Poučení: proti tomuto usnesení není odvolání ani dovolání přípustné.

V Praze dne 15. září 2022

JUDr. Radka Šimková
předsedkyně senátu